

NATUURMONUMENT NAARDERMEER

WIM KRIJNEN, WIM@WIMKRIJNEN.NL

Meer dan een eeuw (22 april 1905) geleden werd de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland opgericht naar aanleiding van het onzalige plan van B & W van Amsterdam om het Naardermeer aan te kopen en er een vuilstortplaats van te maken. Via het Hollandse Spoor, dat midden door het meer liep, was het immers goed bereikbaar met de trein en dat gold ook voor afvalschuiten die vanaf de Vecht door het uitwateringskanaal naar het meer konden varen. Een voor die tijd uitstekend idee, want zo'n onduidelijk meer veroorzaakte slechts problemen, zoals moerasziekten.

Het Ministerie van Oorlog zag in demping een bedreiging voor onze nationale verdedigingstrots 'de Waterlinie' en verzette zich. Ook binnen natuurminnend Nederland werd voor het eerst een protestactie georganiseerd. Heimans, Thijsse, Van Tienhoven en andere natuurbeschermers van het eerste uur lieten door middel van brieven en lobbyen van zich horen en deden een oproep tot de Amsterdamse gemeenteraad om het voorstel niet te aanvaarden. Op 14 december 1904 werd het voorstel met een krappe meerderheid (1 stem) door de Amsterdamse raad afgestemd. Jammer voor de natuurbescherming was natuurlijk dat de argumentatie om het voorstel te verwerpen niets met natuur te maken had. De gemeenteraad was vooral bang voor onhygiënische toestanden op het rangeerterrein de Oostelijke eilanden met rattenplagen e.d. Vier maanden later werd 'Natuurmonumenten' opgericht met als doel de aankoop van het meer. Op 3 september 1906 kon het Naardermeer worden aangekocht. Thijsse schreef er het volgende over: 'Wel, die vereeniging ging dan flusjes met de eigenaars van 't Meer aan 't onderhandelen en 't eind van 't liedje was, dat zij het kocht voor honderdvijftigduizend gulden. Dat was een heele durf, want op 't oogenblik, toen de onderhandelingen over den aankoop begonnen, waren er maar tachtig leden, die met elkaar nog geen tweehonderd gulden in 't jaar aan contributie bij elkaar brachten. Toen evenwel onze plannen bekend werden, kwamen er spoedig meer leden en wij slaagden er in het nodige kapitaal te leenen tegen de matige rente van drie percent. Nu moeten we wel ieder jaar meer dan vijfduizend gulden opbrengen aan rente en aflossing, maar dat lukt wel, want het Meer brengt nogal wat op, vooral aan riet en vis'.

De naam 'Naardermeer' verschijnt voor het eerst in 1541. Vóór die tijd was de gangbare benaming 'Utermeer'. Lange tijd stond het meer in open verbinding met de Vecht. Via de benedenloop van de Vecht kon de Zuiderzee door de werking van eb en vloed en door de opstuwung van het rivierwater bij hevige, op de kust gerichte wind ook invloed op het meer uitoefenen. De omgeving ervan moet daardoor aan veelvuldige overstromingen hebben blootgestaan.

Omstreeks het midden van de 16^e eeuw speelde men reeds met de gedachte het meer droog te leggen. In 1561 lieten de kapittels Dirk van Teilingen, rentmeester van de graaf Van Egmond, en Hein Jansz., van het waarschap Koedijk, naar het Naardermeer komen om hun mening over de droogmaking te vernemen. De twee hadden enige kleinere meren bij Alkmaar drooggelegd en beschikten over ervaring. Volgens hen waren er vijf grote, zware watermolens nodig,

maar omdat de bodem van het meer niet uit de beste kleisoort bestond, vonden ze het een riskante onderneming. In 1607 lieten de kapittels door twee personen uit Langedijk, die ook ervaring hadden wat droogmakerijen betreft, de diepte van het meer peilen en de bodem onderzoeken. Hun conclusie luidde dat het meer met betrekkelijk geringe kosten kon worden drooggelegd. Er werd een afspraak gemaakt met Naarden dat het gedeelte van het meer ten oosten van de lijn die van de Keverdijk naar de Hilversumse meent liep, droog gemaakt kon worden. De kapittels vroegen vervolgens bij Staten van Holland en West-Friesland octrooi aan voor de gehele of gedeeltelijke drooglegging van het meer.

In 1623 werd het meer uiteindelijk als vrij goed verkocht aan enkele personen uit Amsterdam, die de droogmaking in 1629 voltooiden. Het was deze ondernemers echter niet vergund de vruchten te plukken van hun moeizame arbeid en van de geïnvesteerde kapitalen. Hetzelfde jaar nog werd dit gedeelte van Holland geïnuundeerd in verband met het oprukken van Spaanse troepen. Noodgedwongen liet men toen ook de pas gereedgekomen polder van het Naardermeer weer onder water lopen.

Het schijnt dat men enige tijd later nog eens een poging heeft gedaan de polder droog te leggen. Het rampjaar 1672 maakte daar echter een eind aan. Lange tijd heeft men zich toen niet meer om droogleggingen bekommerd.

Pas in het begin van de 19^e eeuw dacht men opnieuw aan een droogmaking. De nodige fondsen wilde men verkrijgen door twee stukken grond te vervenen aan weerszijden van de uitwatering van het Naardermeer. In 1804 verleende het Departementaal Bestuur van Holland octrooi voor de vervening. Echter de vervening werd gestaakt en het gehele verdere plan op de lange baan geschoven. Pas in 1883 ging de toenmalige eigenaar van het meer, Jhr. J.W.H. Rutgers van Rozenburg, over tot drooglegging. Ondanks veel moeilijkheden werd het werk voltooid, maar het bleek wegens te sterke kwel en te grote verzuring geen succes te zijn. In 1886 liet men de polder maar weer onder water lopen en zo bleef het meer bestaan. Het draagt tot op heden in de duidelijk herkenbare kavelsloten en tochten de sporen van grote tegenslagen en teleurstellingen, maar als natuurmonument heeft het een bijzondere reputatie verworven. **W**

Wim Krijnen, regio Het Sticht, hield onlangs een lezing over het Naardermeer ter voorbereiding van een excursie op dinsdag 21 mei a.s. Zie Regionieuws.